

De broedvogels van het Meridiaanpark te Almere in 2017

15 augustus 2017

Ed ter Laak

Lilastraat 1

1339 AG ALMERE

e-mail: edterlaak@kpnmail.nl

In 2017 heb ik voor het dertiende achtereenvolgende jaar de broedvogels van het Meridiaanpark in de Regenboogbuurt van Almere Buiten gemonitord volgens de "Handleiding SOVON Broedvogelonderzoek: BMP & kolonievogels" (SOVON, 2016). Verschillen met de vorige handleiding uit 2011 zijn meestal geringe aanpassingen van de datumgrenzen (18 soorten), de fusieafstand (5 soorten) en het aantal benodigde waarnemingen en/of het type geldige waarnemingen (29 soorten). Alle aanpassingen zijn door Sovon zorgvuldig doorgerekend en zullen naar verwachting niet of nauwelijks effect hebben op de vastgestelde trends.

Er zijn 10 ochtendbezoeken afgelegd in de periode 12 maart – 9 juli, startend circa één uur voor zonsopgang en twee nachtbezoeken, 1½ uur na zonsondergang. Weer liepen enkele geïnteresseerde buurtbewoners meestal mee: Michiel en Carmen Dieben, Marian Vogt en Kees van Vliet.

Het weer van winter 2016-2017 en voorjaar 2017

De winter was vrij normaal. Oktober en november waren kouder dan normaal. December was zacht maar eindigde koud met mist. De daarop volgende wintermaanden waren aan de zachte kant, maar vooral in januari liet ook de winter zich zien. Februari was zacht, maar kende enkele ijsdagen (maximumtemperatuur lager dan 0,0 °C). De gehele winter kende 49 vorstdagen (minimumtemperatuur lager dan 0,0 °C) en vijf ijsdagen. Er waren slechts enkele dagen met sneeuwbedekking.

Maart en mei waren heel zacht, heel droog en heel zonnig, maar april was koud. In deze lentemaanden waren er 8 vorstdagen, iets minder dan normaal (12). Het voorjaar was tot half mei zeer droog. Juni was de warmste sinds ruim een eeuw met een normale hoeveelheid neerslag. Op 6 en 7 juni was er een zomerstorm.

Plantengroei in 2017

Half maart lag de natuur twee weken voor op schema door de hoge temperaturen. Deze voorsprong is in april teniet gedaan door de lagere temperaturen.

De groei van het bloemrijke grasland begon weer in april en de begroeiing was op 23 april tot 30 cm hoog. Het riet was op 23 april 50 cm hoog en op 4 mei al 1 m.

Beleid augustus 2016– augustus 2017

In november is de Nieuwsbrief 'Kwaliteitsimpuls Meridiaan' verspreid. De aangekondigde grote opknopbeurt van de gehele Meridiaan gaat pas van start in september 2017.

In tegenstelling tot wat in de Nieuwsbrief staat verandert het rietbeheer niet.

De aanleg en verharding van het Meridiaanpad 'de Lange loper' als voetpad door de gehele Meridiaan vanaf de Lage Vaart in het zuiden tot aan Jeugdland in het noorden is gerealiseerd. Het pad is op 21 juni 2017 feestelijk geopend.

Beheer

Eind oktober 2016 is weer het hele areaal bloemrijk grasland gemaaid en het maaisel afgevoerd. Door de beheerder en aannemer van het groenonderhoud zijn deze winter acht plekjes niet gemaaid om een betere start te krijgen van het insectenleven in het voorjaar. Zes van deze horsten werden benut door de Bosrietzanger door in totaal vier paren; twee paren maakten elk gebruik van twee horsten.

Rond de jaarwisseling is die helft van het rietland gemaaid die het afgelopen jaar niet gemaaid is. Zo kon de niet gemaaide helft in het voorjaar als overjarig riet dienst doen. Van de rietoevers is in januari ruim de helft gemaaid, ongeveer dezelfde delen die vorige winter ook zijn gemaaid. Een groot deel van de oever (circa 100 m) aan de Fluittocht in de noordelijke helft van het park is in de lente regelmatig gemaaid, zodat zich geen hoog riet kon ontwikkelen. Het pad tussen de Fluittocht en het rietveld is ook in het maaibeheer opgenomen, evenals de twee 'loopplanken' door het rietland. Van deze wandelmogelijkheden wordt nu meer gebruik gemaakt.

Van de Reuzenberenklauw kwamen nog steeds tientallen planten op. Na melding van de waargenomen planten aan de beheerder werden deze verwijderd. Het deel van het bloemrijke grasland in de zuidelijke helft van het park dat in 2015 enkele keren was omgespit ten behoeve van de bestrijding van de Reuzenberenklauw is door regelmatig maaien ook kort gehouden in voorjaar 2017, waardoor hier geen vogels konden broeden. Begin juni zijn veel Zomereiken aan het Derkinderenpad voorzien van waarschuwingen voor de Eikenprocessierups. Voor zover ik weet zijn deze de eerste meldingen van dit insect in het Meridiaanpark. De brandharen van de rupsen kunnen huidklachten met jeuk veroorzaken.

Ter voorbereiding van het geplande groot onderhoud in het park zijn begin juni te verwijderen bomen gemerkt. Onder andere zullen veel Essen verwijderd worden die aangetast zijn door Essentaksterfte, veroorzaakt door de schimmel Vals essenvlieskelkje.

De rest van het park kende het normale onderhoud met het convenant met de Gemeente Almere als leidraad.

Resultaten

Zie Tabel 1 voor de ontwikkeling van het aantal territoria vanaf 2005.

Discussie

Het aantal soorten broedvogels en het aantal territoria waren dit jaar hoger dan vorig jaar maar liggen wel tussen de waargenomen uiterste aantallen van de 13 waarnemingsjaren. Er was een lichte verschuiving in soorten en aantallen.

De Roodborsttapuit was een nieuwe broedvogel die zelfs niet eerder is waargenomen. De soort had een territorium in het bloemrijke grasland aan de Lage Vaart. Hier was ook een territorium van de Sprinkhaanzanger, die met in totaal twee territoria in het park evenals vorig jaar een goed jaar had. De Grasmus kwam er bekaaid af met slechts één territorium. Het biotoop wordt allengs minder geschikt: een groot deel van het bloemrijke grasland in de zuidelijke helft van het park was door het maaien niet beschikbaar als broedgebied terwijl het bloemrijke grasland in het noordelijk deel van het park steeds meer uit riet bestaat. Het opnieuw inzaaien volgend jaar zal naar verwachting deze soort nieuwe kansen bieden. Maar

de looproutes die aangelegd gaan worden door het bloemrijke grasland zullen de vogelstand niet ten gunste komen. Nu al heeft de vogelstand van het rietland mogelijk te lijden van het nieuwe maai-beheer (zie boven) door een verminderde aansluiting van het rietveld aan de Fluittocht, verkleining van het areaal aan riet en mogelijk toegenomen onrust door maaien en wandelaars. Het rietveld bood in ieder geval, naast Kleine karekieten, nog plaats aan één paar Rietgors en één paar Blauwborst. Hopelijk kunnen deze soorten zich handhaven. De Kleine karekiet, een heel algemene broedvogel in Nederland, beleefde een dieptepunt met slechts 13 territoria. Zoals hierboven geschetst is de verkleining van het broedareaal mogelijk een oorzaak. Zijn dubbelganger de Bosrietzanger daarentegen deed het weer wel goed met 12 territoria waarmee deze soort een eerder record evenaarde. De soort heeft weer goed gebruik gemaakt van de niet gemaaide plukjes bloemrijk grasland (zie hierboven).

De watervogels Fuut, Wilde eend, Kuifeend en Meerkoet deden het goed. De Grauwe gans maakte een sprong naar 5 paar. Er werden in de Fluittocht begin april 5 paren met in totaal 17 net uitgekomen donsjongen gezien. Mogelijk hebben ze in het rietveld gebroed. Van het Waterhoen werden twee territoria vastgesteld; voor het eerst werd een nest met eieren gevonden die ook nog eens zijn uitgekomen. Enkele waarnemingen van een paartje Nijlganzen, een invasieve exoot, waren goed voor één territorium, een nieuwe territoriumhouder voor het park. De Krakeend, een landelijk nog steeds toenemende soort, ontbrak voor het zevende jaar op rij.

Voor de tweede maal heeft de Sperwer gebroed in het park. In 2014 is het broedsel mislukt, maar in 2017 zijn er jongen uitgevlogen. Gelukkig heeft het merken van te verwijderen bomen, ook rondom dit nest, in begin juni geen nadelige invloed gehad op dit broedgeval.

De echte parkvogels die het dit jaar goed deden, waren Winterkoning met een record aantal van 10 broedparen waarvan enkele paren in het rietveld, een ongebruikelijk biotoop, en Roodborst met 5 broedparen. De hoge aantallen van deze standvogels zijn mede te danken aan de afgelopen zachte winter. De Merel vertoont een licht dalende trend. Mogelijk speelt het Usutu-virus, de oorzaak van de 'Merelziekte', dat sinds 2016 in Nederland is aangetoond, een rol. De Groenling had net als vorig jaar maar één territorium; tijdens onze rondes is de soort maar één maal waargenomen. Hier kan de ziekte 'het Geel' (veroorzaakt door de protozo Trichomonas gallinae) een rol spelen dat sinds 2009 bij vooral Groenlingen wordt gevonden. De Vink had met zijn drie paar hiervan nog niet duidelijk te lijden. Sinds 2017 wordt de ziekte ook bij Houtduiven gemeld. De stand van deze soort was normaal in het park maar kent wel pieken en dalen. De acht paren van dit jaar waren niet heel slecht. Een Zanglijster zong uitbundig op 12 maart, maar liet het daarna afweten. De Appelvink werd helemaal niet waargenomen en de eenmalige waarneming van een Heggenmus, goed voor een territorium, houdt ook nog steeds niet over. Zoals gebruikelijk broedt deze soort wel in de nabijgelegen tuinen, net als de ook dit jaar ontbrekende Turkse tortel. Zwartkop en Tjiftjaf blijven het goed doen maar Tuinfluiter en Fitis blijven weg. Mogelijk dat deze laatstgenoemde soorten volgend jaar terugkeren na de verjongingskuur van het park. Kool- en Pimpelmees zaten in een dal van hun normale variatie. De Staartmees was weer present met één territorium evenals de Boomkruiper. Van deze laatste soort werden bovendien op andere plaatsen in het park alleen roepende maar geen zingende exemplaren waargenomen. De kraaiachtigen waren weer goed vertegenwoordigd. Van de Zwarte kraai werden zes nesten gevonden die alle zes zijn 'uitgevlogen'. De Ekster is moeilijk te

inventariseren vanwege het gebruik van speelnesten. Op basis van de waargenomen aantallen werd het aantal territoria op zes gesteld. Ook de Gaai was weer met twee paar aanwezig. De Grote bonte specht hoorden we op twee uiteen gelegen plekken vrijwel gelijktijdig roffelen.

De Koekoek konden we ook bijschrijven met waarnemingen van zowel een roepend mannetje als een roepend vrouwtje. Deze broedparasitaire soort heeft een heel groot territorium waarvan het park maar een deel beslaat. We horen deze soort echter elk jaar steeds minder vaak rond het park; het zou mooi zijn als deze bedreigde soort zich zou kunnen handhaven in dit gebied.

Voor het komende winterhalfjaar staat de grote opknapbeurt van het park gepland. Dat zal ongetwijfeld tot een aantal verrassingen bij de broedvogels leiden.

Tabel 1. Aantal territoria van vogels per jaar

Soort	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Fuut	2	3	3	2	4	5	4	3	3	3
Grauwe gans	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-
Nijlgans	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Krakeend	-	-	1	1	1	1	-	-	-	-
Wilde eend	8	8	12	6	7	8	9	10	11	11
Soepeend (tamme eend)	-	2	1	-	1	1	1	1	2	1
Kuifeend	-	-	-	1	2	1	1	3	1	1
Sperwer	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Waterhoen	-	1	1	-	1	1	-	2	-	-
Meerkoet	3	7	5	5	7	6	5	5	5	6
Houtduif	7	14	9	14	8	12	11	13	6	10
Turkse tortel	-	1	2	1	1	1	1	1	2	-
Zomertortel	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Koekoek	1	1	-	1	1	1	1	1	1	1
Ransuil	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Groene specht	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Grote bonte specht	-	1	2	1	1	1	-	1	-	-
Witte kwikstaart	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Winterkoning	2	-	6	4	3	2	2	4	5	8
Heggenmus	3	3	2	3	4	2	-	1	2	3
Roodborst	2	3	4	3	3	1	2	2	4	4
Nachtegaal	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
Blauwborst	3	1	1	1	2	2	2	3	2	2
Roodborsttapuit	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Merel	10	7	9	11	10	11	8	9	6	7
Zanglijster	2	1	2	3	-	-	1	-	-	1
Sprinkhaanzanger	3	-	-	1	1	1	1	1	-	1
Rietzanger	-	-	-	-	3	-	-	-	1	-
Bosrietzanger	5	9	7	2	12	7	10	6	8	9
Kleine karekiet	26	28	26	18	22	25	19	21	14	20
Spotvogel	3	2	2	2	2	-	-	1	-	-
Grasmus	9	4	1	-	3	2	4	4	4	4
Tuinfluitier	9	7	6	5	4	1	1	3	3	1
Zwartkop	9	7	7	4	8	7	7	8	7	9
Tjiftjaf	6	3	4	5	7	8	7	9	6	8
Fitis	14	7	7	6	8	4	4	3	2	-
Staartmees	-	1	-	-	-	1	1	1	-	1
Pimpelmees	2	4	2	3	3	3	4	5	4	6
Koolmees	6	6	8	4	5	6	4	6	9	6
Boomkruiper	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Gaai	-	2	1	2	1	1	1	2	2	2
Ekster	4	6	5	2	2	3	4	5	4	5
Zwarte kraai	3	2	3	5	4	5	3	3	3	3
Huismus	-	-	-	-	-	-	3	1	1	2
Vink	5	5	4	3	3	4	3	2	6	3
Groenling	3	2	3	3	3	5	6	3	3	3
Putter	5	-	-	-	-	2	1	1	3	1
Kneu	-	-	-	-	-	-	1	1	1	-
Appelvink	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Rietgors	2	2	2	3	3	2	2	3	3	3
Aantal vogelsoorten	29	32	31	31	35	34	33	37	32	34
Aantal territoria	158	151	148	125	151	143	134	150	134	148

Tabel 1, vervolg

<u>Soort</u>	<u>2015</u>	<u>2016</u>	<u>2017</u>
Fuut	4	3	4
Grauwe gans	1	1	5
Nijlgans	-	-	1
Krakeend	-	-	-
Wilde eend	11	11	12
Soepeend (tamme eend)	1	-	2
Kuifeend	2	1	2
Sperwer	-	-	1
Waterhoen	-	-	2
Meerkoet	5	4	5
Houtduif	11	9	8
Turkse tortel	-	-	-
Zomertortel	-	-	-
Koekoek	1	1	1
Ransuil	1	-	-
Groene specht	-	-	-
Grote bonte specht	2	1	2
Witte kwikstaart	2	-	-
Winterkoning	8	7	10
Heggenmus	1	1	1
Roodborst	4	8	5
Nachtegaal	-	-	-
Blauwborst	1	1	1
Roodborsttapuit	-	-	1
Merel	8	8	6
Zanglijster	2	-	-
Sprinkhaanzanger	-	2	2
Rietzanger	-	-	-
Bosrietzanger	10	7	12
Kleine karekiet	15	15	13
Spotvogel	-	-	-
Grasmus	-	2	1
Tuinfluit	2	-	-
Zwartkop	7	7	7
Tjiftjaf	8	7	7
Fitis	-	-	-
Staartmees	1	1	1
Pimpelmees	5	2	3
Koolmees	5	4	4
Boomkruiper	1	2	1
Gaai	2	2	2
Ekster	8	6	6
Zwarte kraai	5	6	6
Huismus	-	-	-
Vink	5	5	3
Groenling	3	1	1
Putter	-	-	-
Kneu	-	2	-
Appelvink	1	-	-
Rietgors	-	2	1
Aantal vogelsoorten	32	30	34
Aantal territoria	143	129	139